
Riktlinjer till Inköspolicy

BAKGRUND

Riktlinjer utgör ett komplement till lagstiftning, Inköspolicy och andra styrande dokument som reglerar de områden som berör alla inköp. Riktlinjerna, liksom Inköspolicyn, gäller vid alla inköp som genomförs av Landstinget Sörmland och Landstinget Västmanland inklusive dess helägda bolag och stiftelser. Utförlig information och vägledningar för genomförande av inköp tillhandahålls av Inköp.

SYFTE

Riktlinjerna förtydligar inköspolicyn och ger vägledning för hur Landstingens verksamhet ska genomföra inköp för att uppnå Landstingens strategiska mål.

Landstingens inköp och upphandlingar skall vidare:

- bidra till god ekonomisk hushållning
- främja ett gott näringslivsklimat i landstingen och globalt
- främja hållbar utveckling och bidra till miljömål och goda levnadsförhållanden skapas för nuvarande och kommande generationer
- säkerställa så att kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande förhållanden och goda arbetsvillkor råder hos leverantörer och tredjepartsleverantörer där varor och tjänster inhandlas
- där så är möjligt beakta att animalier som inhandlas är uppfödda och hanterade i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning eller ännu bättre
- bidra till ett utvecklat lokalt näringsliv och fler arbetstillfällen i länen

PLANERING AV INKÖPSBEHOV

I den årliga planeringen av respektive verksamhets inköpsbehov ska Inköp informeras om väsentliga inköp som budgeterats och som kan resultera i en upphandling.

Inköp sammanställer en gemensam årlig upphandlingsplan som ger förutsättningar för strategiska inköp/upphandlingar som maximera verksamhetsnyttan och kostnadsbesparingar.

I planeringen skall även landstingens övriga styrande dokument och policys som kan ha en påverkan beaktas exempelvis specifika miljökrav och kravmärkning av livsmedel.

Riktlinjer till Inköspolicy

Planeringen är också viktigt för att minimera oplanerade inköp som motverkar alla verksamheters och Inköps åtaganden som skall bidra till att landstingens strategiska mål uppnås.

INKÖPSVÄRDE

Oavsett värde regleras landstingens inköp genom Lagen om Offentlig Upphandling (LOU), Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster samt Lagen om valfrihetssystem. Dessa lagar ska följas av alla verksamheter inom landstingen och gäller för köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor, byggtreprenader eller tjänster från annan juridisk eller fysisk person.

Grundläggande principer i lagstiftningen är:

- att upphandling ska ske på ett öppet (*transparent*) sätt,
- att *ömsesidigt erkännande* och *proportionalitet* ska iakttas samt
- att alla anbudsgivare ska behandlas på ett *likvärdigt* och *icke-diskriminerande* sätt

Landstingen ska ha en helhetssyn på inköp och ta tillvara de vinster som följer av samordning. Inom landstingen ska alla verksamheter verka för att samordna sina inköp för att så långt som möjligt utnyttja bägge landstingens storlek som köpare. Samtliga inköp ska genomföras affärsmässigt, effektivt, objektivt samt med användande av de konkurrensmöjligheter som finns. När det är lämpligt skall kravspecifikationer anpassas i syfte att främja ett gott näringslivsklimat för landstingen och främja mindre och medelstora företags medverkan.

För att landstingens strategiska mål ska uppnås ska alla verksamheter inom landstingen medverka i upphandlingsarbetet enligt gällande regler och andra styrande dokument inom inköpsområdet, följa tecknade avtal samt följa och tillämpa aktuella beställningssystem (e-handel), rutiner och anvisningar.

Landstingen har tecknat ett antal avtal gällande köp av varor/tjänster. Dessa avtal ska användas. I det fall där avtal saknas och varan/tjänsten faller under begreppet *långt värde* eller om *synnerliga skäl* föreligger, kan en direktupphandling bli aktuell. Synnerliga skäl används mycket restriktivt, kontakta då Inköp.

Inköp ansvarar för att komplettera styrande dokumenten på upphandlingsområdet med fördjupad information, råd, rutinbeskrivningar och mallar som underlättar för landstingens verksamheter vid upphandlingsarbetet.

Förfarande och beloppsgränser beskrivs i dokumentet "Regler för inköp".

Riktlinjer till Inköspolicy

Lågt värde

Vid beräkandet av en upphandlings värde ska samma beräkningsgrunder som anges i lagstiftningen användas. Detta innebär bl.a. att inte bara den enskilda anskaffningen vid ett visst enskilt tillfälle utan landstingets samlade anskaffningar avseende varan eller tjänsten, ska ligga till grund för beräkningen rörande huruvida anskaffningen får genomföras som en direktupphandling eller ej.

Synnerliga skäl

Direktupphandlingar med åberopande av synnerliga skäl t.ex. sanering av rökskadad lokal för att kunna genomföra vård, medför ibland att normala krav på konkurrensutnyttjande och andra grundläggande principer måste åsidosättas. Användandet ska vara så restriktivt som möjligt. Genomförandet av en direktupphandling med åberopandet av synnerliga skäl får inte göras utan samråd med Inköp som tillsammans med verksamheten ska bedöma om upphandlingsformen får och bör användas.

BESTÄLLNINGSFÖRFARANDE

Beställningar ska göras från avtalat sortiment hos avtalade leverantörer.

Landstingens beställningssystem/e-handel ska användas i så stor utsträckning som möjligt. När beställning inte kan göras via beställningssystemet/e-handel kontaktas operativt inköp som stödjer verksamheten med handläggning i enlighet med dokumentet "Regler för inköp".

LEVERANTÖRSUTVECKLING

Inköp ansvarar för kontroll och uppföljning av avtal för att skapa möjligheter för en effektiv samverkan med leverantörer. Detta uppnås genom att implementera en leverantörsstyrningsmodell. Vidare ansvarar Inköp för att analysera och segmentera avtal och leverantörer för att etablera en samverkansorganisation på lämplig nivå, som bl.a. tydliggör interna roller och ansvar för avtals-, leverantörsuppföljning och leverantörsutveckling.

Riktlinjer till Inköspolicy

MILJÖ OCH SOCIALT ANSVARSTAGANDE

Hållbarhetskrav avseende de sociala och miljömässiga förhållandena vid inköp och upphandlingar beslutas inom ramen för respektive kategoristrategi där även landstingens övriga policys styrande dokument skall beaktas.

Miljö

Inköpsarbetet beaktar miljömässiga konsekvenser där utgångspunkten är minsta möjliga negativa miljöpåverkan. Att ta miljöhänsyn vid upphandling är en prioriterad fråga i landstingens miljöprogram eftersom en stor del av miljöpåverkan är kopplad till användningen av varor och tjänster.

Landstingen skall därför bland annat:

- handla med leverantörer som bedriver ett aktivt miljöarbete
- prioritera miljöanpassade varor, tjänster och entreprenader vid inköp

Miljökraven ställs i överensstämmelse med lagstiftningen, såväl Lagen om offentlig upphandling som Miljöbalkens hänsynsregler. Miljökrav vägs samman med andra relevanta krav såsom kvalitet, funktion, kostnad och säkerhet. I de fall Miljöstyrningsrådet har upphandlingskriterier för aktuell upphandling ska dessa beaktas.

Miljöpåverkan från upphandlingar bedöms i en prioriteringslista där de upphandlingar som har stor negativ miljöpåverkan prioriteras högst.

Ansvarsfördelning för att ställa miljökrav vid upphandling:

- Upphandlande verksamhetschefer ansvarar inom sitt verksamhetsområde för att tillräcklig kompetens, ekonomiska och personella resurser finns för upphandling. Upphandlande verksamhet ansvarar för att följa upphandlingspolicyn och riktlinjerna så att miljökrav ställs i enlighet med dessa.
- Inköp är experter och verksamheternas stödfunktion vid upphandling. Inköp kontaktar miljöenheten för att ställa miljökrav i prioriterade upphandlingar eller vid behov av miljöstöd.
- Miljöenheterna i respektive landsting är experter och ställer miljökrav i prioriterade upphandlingar. Miljöenheten bidrar i mån av resurser med miljökompetens i upphandlingar utöver de som är prioriterade.

Riktlinjer till Inköspolicy

Socialt ansvarstagande

Landstingen ansvarar för att alla medborgare har tillgång till en god och väl fungerande hälso- och sjukvård, tandvård, kollektivtrafik och kulturverksamhet. Det är också viktigt att Landstingen bedriver en verksamhet som främjar en hållbar utveckling.

Landstingen ska i upphandling och inköp ta hänsyn till sociala och etiska aspekter bland annat genom att:

- endast handla med leverantörer som betalar socialförsäkringsavgifter och skatt i hemlandet
- ställa krav på arbetsförhållanden och mänskliga rättigheter i enlighet med ILO:s kärnkonventioner om arbetsrätt och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter samt Barnkonventionen
- använda upphandling för att främja social utveckling
- verka för att utförare av traditionell landstingsverksamhet på entreprenad skall följa samma grunder för yttrandefrihet och meddelarfrihet gentemot sin personal som gäller för offentliganställda i motsvarande verksamhet enligt grundlag och andra författningar, samt
- avtala om att utförare av traditionell landstingsverksamhet på entreprenad skall följa samma grunder för offentlighet och sekretess för handlingar gentemot allmänheten som gäller i motsvarande offentlig verksamhet enligt grundlag och andra författningar, samt
- säkerställa att leverantörer har rutiner som säkerställer att tillämplig svensk arbetslagstiftning, så som exempelvis arbetsmiljölagen, semesterlagen, föräldraledighetslagen och arbetstidslagen efterlevs. Samma gäller de bestämmelser rörande ob- och övertidsersättningar, minimilöner och arbetstidsregler som i förekommande fall regleras i rikstäckande kollektivavtal.

Genom ett nationellt samarbete mellan samtliga regioner och landsting har man enats om en gemensam Uppförandekod.

Tillämpning

Inköp beaktar därför social hänsyn vid samtliga annonserade upphandlingar, oberoende av om det föreligger sociala eller miljömässiga risker i produktionen eller ej. Detta sker genom att bifoga Uppförandekoden som kontraktstilägg vid upphandling samt genom uppföljning av kontrakt.

Varor och tjänster som levereras till landstingen ska vara framställda under förhållanden som är förenliga med:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)

Riktlinjer till Inköspolicy

- ILO:s åtta kärnkonventioner nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182
- FN:s barnkonvention, artikel 32
- Det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet
- Den arbetsrätt, inklusive lagstiftning om minimilön, och det socialförsäkringsskydd som gäller i tillverkningslandet
- Den miljöskyddslagstiftning som gäller i tillverkningslandet
- FN:s deklaration mot korruption

Uppföljning och ansvarsfördelning

Öppenhet krävs för att kunna garantera att Uppförandekoden följs.

För att följa upp efterlevnaden hos leverantör och i underleverantörsled gör Sveriges Regioner och Landsting särskild avtalsuppföljning vad gäller Uppförandekod för leverantörer. Detta sker exempelvis genom att begära in dokumentation, utföra revisioner på plats, granska och godkänna åtgärdsplaner och kontrollera implementeringen av dessa.

Inköp ansvarar för att bifoga Uppförandekoden i samtliga annonserade upphandlingar och att registrera avtalet med leverantörsuppgifter i Uppföljningsportalen, det nationella verktyget för uppföljning vad gäller sociala krav. Via portalen kan Inköp ställa frågor till leverantören vid uppföljning av Uppförandekoden. Baserat på svaren fattas sedan beslut om en grundligare uppföljning är nödvändig.

Beslut om nationella uppföljningar fattas av styrgrupp och expertgrupp inom nätverket för Sociala krav i offentlig upphandling. Ansvaret för nationell uppföljning fördelas sedan ut på en ansvarig region alternativt landsting. Resultat av uppföljningen delas sedan mellan samtliga landsting och regioner.

MUTOR OCH BESTICKNING

Förekomsten av mutor och otillbörlig påverkan är ett hot mot en kostnadseffektiv och objektiv upphandlingsprocess med landstingens bästa som mål. För landstinget gäller nolltolerans mot mutor i vilken form de än förekommer.

JÄMSTÄLLD UPPHANDLING

Landstingen ska säkerställa att kvinnor, män, flickor och pojkar garanteras likvärdig service och rättvis fördelning av resurser genom att integrera jämställdhet som kvalitetskrav i relevanta upphandlingar.

Riktlinjer till Inköbspolicy

REFERENSER

Fastställd av landstingsstyrelsen 2016-02-24, § 51, dnr LTV 160080.